

Vývojové (tranzitorní) krize, mezníky v životě člověka

Martina Švaříčková
Kateřina Vývodová

Vývojová psychologie

- Vývojová psychologie patří mezi základní psychologické disciplíny.
- Studuje psychický vývoj člověka.
- V užším (a obvyklejším) pojetí se vývojová psychologie chápe jako psychologie ontogenetická, tj. zabývající se vývojem lidského jedince od početí po smrt.
- V širším smyslu zahrnuje i fylogenezi (vývoj na různých stupních evoluční řady).

Vývojové mezníky

- **biologické** - dané zráním
- **psychické** - dané interakcí vnitřních dispozic a učení
- **sociální** - dané společností.

Krize

- Podle řeckého slova *crisis* znamená rozhodnutí, rozloučení, rozpolčení, odloučení, rozsudek, volbu a zkoušku.
- **Vývojová krize** – přechodné stádium mezi dvěma fázemi, přeměna, jenž spěje k rozhodnutí. Jsou očekávatelné.
- Jejím vyřešením se člověk vyvíjí. Nevyřešením vývoj stagnuje a je třeba jej řešit.

Dělení vývoje podle Eriksona

1. **DŮVĚRA X NEDŮVĚRA** vůči okolnímu světu (0-1 rok)
2. **AUTONOMIE X pocit STUDU** z vlastních schopností, sebedůvěra (1-3 roky)
3. **INICIATIVA X pocit VINY** podle reakce rodičů na aktivitu dítěte (3-6 let)
4. **SNAŽIVOST X MÉNĚCENNOST**, inferiorita při poznávání světa (6-12 let)
5. **nalezení IDENTITY X DIFÚZNOST ROLÍ** při zařazování se do společnosti, převzetí role svého pohlaví atd. (12-19 let)
6. **INTIMITA X IZOLACE** ve smyslu navazování užších osobních vztahů, rozšiřování "já" na "my". (19-25 let)
7. **GENERATIVITA (plodnost)**, produktivita, sociální zralost **X izolace, STAGNACE**, chudost soc. vztahů (25-50 let)
8. **INTEGRITA X ZOUFALSTVÍ**, pochybování, míra spokojenosti se sebou samým, se svým životem (50-?)

Krize podle Eriksona

- Období vzdoru (3. roky),
- Pubertální krize,
- Krize středního věku.

Období vzdoru (negativismu)

- 2-3 rok a trvá zhruba 1 rok
- Protiklad vůle dítěte a vůle ostatních lidí.
- Vzdor nemá žádný účel. Není cílený, neznamená mocenský boj.
- Nelze ho brát osobně, a už vůbec nemá smysl dítě v takových situacích trestat.
- Nezbytný je dostatečně velký postoj pro autonomii a samostatnost dítěte, kterou musí prožít jako správnou a oceňovanou, aby mohlo postoupit do dalšího vývojového období.
- období vzdoru

Pubertální krize

- Ve věku 12/14 až 18/20.
- Období se přechodně vyskytuje a prolíná u většiny dospívajících a pomáhá jim nakonec najít vlastní úspěšnou cestu.
- Člověk se zařazuje do nových sociálních rolí.
- Obvyklá je impulsivita v chování, pocity bezradnosti, zvýšené sebepozorování.
- Konflikty vznikají většinou kolem specifických pravidel, zákazů a příkazů, které dospívající pokládá za neodůvodněné a příliš omezující.

Specifické vývojové problémy dospívajících v dnešní společnosti

1. Rozpor mezi fyzickou a sociální zralostí
 - Sekulární akcelerace
2. Rozpor mezi rolí a statusem
3. Rozpor mezi hodnotami mladé a starší generace
4. Rozpor mezi hodnotami rodiny a vnější společnosti

Krise středního věku

- Cca 80% populace prožívá období mezi 35 a 50 rokem života jako období psychologického přechodu.
- V tomto období vystupují do popředí zcela **jiná témata** než dříve (např. akceptovat stárnoucí tělo, přehodnotit rodinné vztahy, učitel mladší generace a plánování důchodu, nové koníčky, stát se prarodičem)

Krise středního věku

- Syndrom prázdného hnízda.
- Sama doma

Literatura

- HRDLIČKA, M. Krize středního věku. Portál. Praha, 2006. 168 s. ISBN 80-7367-168-9
- LANGMEIER, J. Vývojová psychologie. 3. vydání. Grada. Praha, 1998. 348 s. ISBN 80-7169-195-X
- http://psychologie.nazory.cz/vyvojova_psychologie.htm
- <http://www.ssvp.wz.cz/Texty/vyvojovkaobec.html>
- <http://www.zbynekmlcoch.cz>
- studium.propsychology.cz
- <http://www.youtube.com/watch?v=EJcfCc4CrO4>
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/209562220600060-sama-doma/>